

СТАНОВИЩЕ

относно качествата на хабилитационния труд на гл. ас. д-р **Петър Голийски** на тема

„Армения и иранският свят I – V век”

Подобна книга би могла да се напише по баналния начин, като например се проследят отношенията арменци – Аршакиди и Сасаниди, но Петър Голийски елегантно е избягал от тази уловка и в това е едно от големите достойнства на неговата монография. Вместо очакването за едно класическо шаблонно изложение, авторът е избрал панорамната канава на римско-партияния/персийския сблъсък, в който е „положена” арменската историко-културна и религиозна съдба. Нещо повече, Голийски през цялото време се стреми да очертава и генезиса на едни или други процеси и феномени, като по този начин свързва миналото им още с епохата на Ахеменидите и дори още по-далеч назад във времето. Така той се стреми да реконструира събитийната картина в детайли още от времето преди епохата на I в., един вид да представи „предисловието” – с натрупаните пасиви и активни – на армено-иранските връзки. Тези изключително широки контексти имат видима роля за по-ясното разбиране на случващото се в периода между I и V век сл. Хр., макар че са известни и техните проблемни „странични ефекти” – изложението да се размива на места в редица детайли, които по същество не са собствено армено-персийски; последните очаквано не са били избегнати и от Голийски, но това не намалява стойността на труда му. Причината за последното е фактът, че това е първата подобна монография в България, и изобщо третата в световната наука, и очевидно нейният автор се е стремил да бъде от полза на читателите и затова е отделил и подобаващо внимание на колкото се може повече детайли от римско-иранския сблъсък. Трябва да се каже, че вписването на арменската

история в подобни широки контексти е в най-добрата традиция на световната историческа наука.

Още едно достойнство на текста ми се иска да маркирам тук – авторът му използва по адекватен начин не само наративните извори от епохата, но и подлага на анализ и търси връзките на последните с данните от етнологията и фолклора, както и с тези на лингвистиката (например фразеологизми, свидетелства на патронимията и др.), което определя работата му като интердисциплинарна. Тези допълнителни доказателствени свидетелства правят много по-убедителни опитите му да защити своите тези или да оспори една или друга стара (хипо)теза.

Текстът на Голийски се отличава с една ясно видима и очевидно умишлено търсена силна критичност към стари тези, което е несъмнен плюс на работата. Това се вижда особено ясно при критиката на остарелите марксистко-ленински тези, например за наличието на класическо робство в Армения.

Структурата на изследването се отличава с релевантна вътрешнообусловена обвързаност между отделните части (*увод* и *осем глави*, като към тях са добавени задължителната *библиография*, както и *приложения*, *карти* и *резюме* на английски език), като ни е спестено т.нар. изкуствено конструиране на изследователски предмет. След като проследява и анализира събитийната картина в първите глави на изследването, Голийски се спира с особено внимание на темите за религиите. В Главата «Митра срещу Ахура Мазда» авторът прави важния извод за наличието на митраизъм – като основна религия – сред древните арменци, преди тяхното покръстване през IV в. Този митраизъм обаче според него носи отчетливите корени и традиции на мидийско-партияския кръг, като е допълнително обогатен от вярванията от малоазийския етнокултурен кръг. Това религиозно противопоставяне е една от причините, според автора, за сериозния сблъсък между арменци и перси зороастрийци. Според Голийски,

партияните оказват огромно влияние над арменците както в организацията на техния държавно-политически живот, тъй и върху религиозните им вярвания, една теза, с която напълно можем да се съгласим. Авторът не пропуска да анализира и толкова важния проблем за борбата на Кръста срещу зороастрийския олтар в нарочна глава и на тази основа да изясни лъкатушенията на арменците между християнството и иранските култове в периода след началото на IV в.

Известна критичност към Голийски може да се прояви по повод на употребата от страна на автора на термина *феодализъм* за Армения в горепосочения период. Както е добре известно, феодализмът се появява едва през IX в. в някои региони на Западна Европа и по тази причина не би могло да се използва термин за феномен, който не се е появил все още на историческата сцена; допустимо е това да се прави единствено с необходимите предварителни уговорки и уточнения.

Освен тази книга, и останалите публикации на д-р П. Голийски оставят впечатлението за един професионално следван научен път, път на 'sine ira et studio'. Остава да пожелаем на автора негови публикации да се появяват по-често в рецензирани научни издания както у нас, така и в чужбина.

В заключение ще отбележа, че трудът на Петър Голийски напълно удовлетворява изискванията за придобиване на академичната длъжност „доцент” по професионално направление 2.1. Филология (Арменски език и култура) от страна на неговия автор.

Дата: 13. 07. 2013 г.

София

Доц. д-р Цветелин Степанов

Подпис: /